

25 години с България

Прощална реч пред Атлантическия клуб на Ксавие Лапер дьо Кабан, посланик на Франция в България

Хотел „Балкан“, София, 13 септември 2016

Мандатът ми на посланик продължи, както този на всички мои предшественици от 20 години насам, три години. Това е обичайното времетраене на мандата на френски посланик в чужбина, въпреки че е прекалено кратко, за да може да се опознае една страна, едно общество, неговата история, неговите тревоги, силни и слаби страни, определящите фактори на външната му политика, вътрешните му блокиращи фактори ... и двустранните отношения между Франция и тази страна, както и да се разберат интересите на моята страна в тази, в която съм посланик.

Както знаете, имам преимуществото да познавам вашата страна от почти 25 години насам и несъмнено това ми даде възможност да изпълня мандата си, така че да допринеса, както исках, в най-голяма степен за интересите на моята страна.

Мандатът ми бе белязан от неочаквано събитие - както обикновено се получава с мандата на всеки посланик : въпреки опитите ни да предвидим и планираме се изправяме пред непредвидени обстоятелства. В моя случай това бе опитът да се предизвика фалит на предприятието Белведере, като за тази цел се използва съдебната система. Делото е добре известно и няма да се спирам пространно на него. Само ще кажа за последен път на всички тези, които мислеха, че казаното от мен не е дипломатично, от една страна, че бидейки дипломат от 27 години, знам много добре кое е дипломатично и кое не е ; и от друга страна, че скандалът произтече не от това което казах по отношение на съдебната система по принцип или замесената в скандала съдийка, а от това че всичко това бе вярно и известно на всички. Да вярно е, че не е в прерогативите на един посланик да казва, че даден съдия е корумпиран. Но е още по-малко допустимо държава членка на Европейския съюз да позволи съществуването на такова поведение години наред без каквато и да била санкция.

Случилото се след това доказа, че съм бил прав, а именно защото Белведере си върна дъщерните дружества и съдия Ченалова бе уволнена от съдебната система. Изключително малко е, тъй като дори не и беше предявено обвинение и никой друг не беше наказан

въпреки записите на разговорите между съдия Ченалова и председателката на СГС, които предизвикаха интерес у всички с изключение естествено на уличените поименно в тези записи лица. Превратностите на 2015 година до провала на конституционната реформа показаха, че съпротивата е все още много силна и че лагерът на статуквото победи отново.

Разбира се мандатът ми далеч не се сведе само до изразяване на позицията на моята страна относно пропуските, свързани с принципите на правовата държава в България.

Отношенията между Франция и България са доста наситени и имах удоволствието да работя в сферата на икономиката, културата, социалната дейност, университетското образование, политиката и съдебната система...

Безспорно най-яркото достижение за последните години в областта на културата е тракийската изложба в Лувъра. Не си го приписвам така, както никой друг не би могъл да си го припише като лична победа. Тъй като този успех е плод на петгодишен труд от страна на трима български министри на културата, на тяхната администрация, на двама френски посланици и екипите им, на двама изпълнителни директори на Лувъра и на трима български и френски куратори и най-вече, най-вече на много голям брой български археолози, но също и френски, които са търсили и открили в българската земя тези съкровища на една изчезнала цивилизация, непозната в моята страна, и са пожелали да ги представят по интелигентен и дидактичен начин на посетители от цял свят, които отидоха в Лувъра, за да се запознаят с тази цивилизация.

Тази изложба беше премиера и очакваният ѝ вярно успех обяснява подписаното между изпълнителния директор на Лувъра и българския министър ново споразумение за сътрудничество, за да представят след няколко години различни аспекти на творенията на българската култура като тези от средновековието.

Щастлив съм също така, че успях да допринеса за сближаването на български и френски общини, френски предприятия, неправителствени организации, допринесли за промените на нашия икономически модел. Както знаете, моята страна председателства Конференцията за измененията на климата - COP 21, в резултат на която бе подписано Споразумението от Париж за борба с климатичните промени. Проектите, които разработихме в България са част от тази глобална политика : дейностите трябва да са местно ниво в отговор не само на предизвикателството на климатичните изменения, но също така и в полза на по-хармонично развитие в рамките на общините. През октомври следващият посланик ще участва във връчването на наградите в рамките на конкурса Еко-община, организиран от Френския институт в партньорство с Министерството на околната среда и водите, Министерството на регионалното развитие и благоустройството под патронажа на президента на републиката.

Изключително съм радостен и от сътрудничеството с министерство на труда и социалната политика, което проведохме, за да могат българи и французи въпреки очевидно различните позиции на страните ни относно командироването на работници да се възползват от това единствено в света пространство на свобода, каквото е нашият Европейски съюз : администрации, синдикати и работодатели се срещнаха, за да обсъдят тези въпроси и да намерят начин българските работници да се ползват с тази свобода, без да се излагат на риск от експлоатация във Франция от безскрупулни работодатели.

Отношенията ни с академичните среди са наситени : в България съществуват около десет франкофонски факултета, някои от които са изключително динамични като този в Техническия университет в София, където имах удоволствието да открива в присъствието на ректора и на декана, франкофонски fablab с 3D принтер. Това е пример за ефективността и отличното качество на преподаване в някои български университети, в които се залага на интелигентността и автономността на студентите, на непредубедеността им за Европа и света, непредубеденост, която не приканва към масово напускане на страната от най-блестящите и най-динамичните от младите българи, а подтиква към любопитство да се отиде отвъд стереотипите (общоприетите възгледи), към желанието да се сравняваш с подобрия от теб. Но сътрудничеството ни не се свежда само до франкофонските департаменти и в тази връзка благодаря на университетите които са ме канили редовно да участвам в дискусии със студентите по най-различни теми, като кризата с бежанците, бъдещето на Европейския съюз, Charlie hebdo...

Франкофонията в България също много ме впечатли. Имам предвид франкофонията на българите, които говорят и обичат френския език. Тези, които считат, че изучаването и владеенето на този език представлява съпоставително преимущество за самите тях и за техните деца : не само защото моята страна съгласно настоящите тенденции ще бъде най-населената страна в Европейския съюз след 30–40 години и несъмнено първа икономическа сила в Съюза, както и от гледна точка на разпространението на френския език в планетарен мащаб. За младите българи, които тогава ще бъдат на 45 или на 55 години изучаването на френския език е добър залог. Установих го при посещенията си във българските гимназии с изучаване на френски език, които са 38 от всичките 46 такива. Нека директорите, учителите и учениците от всички тези, които не успях да посетя, да ме извинят : не ми стигна времето.

Този интерес към моя език – каквото впрочем съждение може да бъде направено и по отношение на други европейски езици – свидетелства за истинската непредубеденост на българите към света и по-специално към Европа. Нашият Европейски съюз е, и това е както негово богатство, така и негова слабост, изключително многообразен. Прекалено многообразен, казват тези, които мислят, че не е трябвало да бъде разширяван. Обратно,

аз мисля, че разширяването на Европейския съюз беше историческа и политическа необходимост. Но че трябва да работим, за да сбlijим европейските народи, за да се породи по-бързо чувството за принадлежност към общото политическо пространство и че имаме следователно обща съдба въпреки различните ни истории, вероизповедания, обичаи, навици и езици.

Следователно изучаването на европейски езици – и на културите, които те носят – ми се струва необходимо за укрепване на европейския дух. Вярно е, че никога няма да говорим всичките около 25 езика на нашето европейско пространство. Но ако всеки от нас можеше да овладее два или три, би било голям напредък. Освен моя собствен език говоря горе долу още четири езика : мисля, че съм положил необходимите усилия в тази посока !

Бих могъл да отбележа и сътрудничеството, което съществува между френското и българското министерство на правосъдието в областта на реформата на детското правосъдие. В тази връзка посетихме заедно с президента Плевнелиев и бившия министър на правосъдието Христо Иванов „ синята стая “, предназначена за изслушване на показанията на деца жертви или свидетели на насилие или в конфликт със закона, открита в Сливен.

Правосъдието и по-специално детското правосъдие се възприема като тема от второстепенно значение от гражданите. И това не е характерно само за България. И моите сънародници не винаги си дават сметка, че общество, което пренебрегва затворите си и презира затворниците си не постъпва справедливо и не позволява на тези свои членове, които са се отклонили от правия път, за да тръгнат по този на престъпността, да се превърнат отново в пълноправни граждани, тоест свободни.

Абсолютно несправедливо е, тъй като правосъдието е основополагащо за всяка демокрация.

Всъщност целта на всяка политическа организация е да се запази мира и относителна сплотеност на членовете на обществото. До появата на демократичната система правосъдието, тоест намесата на лице или на неутрална институция в конфликт между две страни, не се е възприемала като единствено средство за мирно разрешаване на конфликтите между частни лица, тоест за умиротворяване на отношенията между хората. Правосъдието също така не е било замислено като средство за избягване на произвола или за обезщетяване на гражданите, пострадали от незаконното действие на държавните служители с мотива, че държавата не може да постъпи лошо.

Правосъдието в преддемократичните системи е само едно от средствата за разрешаване на конфликти ; ордалията (разновидност в средновековието на божия съд) е друго такова средство. Като правосъдието остава компетентност на ръководителя, дълго време

феодален, след това национален : суверен, който тъй като раздава правосъдие и следователно умиротворява обществото и прекратява частните конфликти, буди респект или страх. Суверенът всъщност укрепва своята власт, като си присвоява тази компетентност.

Затова автократичните режими и контрареволуциите искат най-напред да подчинят правосъдието, за да господства политиката. Предпоставки за такова поведение виждаме в някои държави, съседки на ЕС, което впрочем ни притеснява.

Защото само демокрацията гарантира, че посредством справедливостта може да се опази мира между гражданите.

Всъщност демокрацията не претендира, че може да премахне конфликтите между гражданите, били те отделни индивиди или социални групи с различни интереси. Свободните хора знаят, че личната им свобода може да породи неразбирателство, пререкание, раздор, конфликт с ближните им, тъй като ние сме свободен вид и непредопределени в ежедневната ни дейност : те не са наивни и не мечтаят да се сложи край на тези неразбирателства. Следователно свободните хора се стремят към система, която да гарантира, че конфликтите ще бъдат разрешавани само по мирен път, чрез преговори или в случай на провал с помощта на неутрален арбитър, съдия.

В демократичните режими насилието е неправомерно, независимо дали е от страна на държавата или от страна на гражданите. То е правомерно само в отговор на агресия и само държавата може да обезщети причинените от агресията щети и да санкционира агресора. Но такова насилие от страна на държавата подлежи на съдебен контрол, тъй като тя представлява само инструмент, който позволява да се постигне този мир чрез правосъдие, което е основополагащо за либералните демократични режими.

Това е основната разлика с тоталитарните режими и по-специално с този, който сте претърпели 45 години и следователно изстрадали може би много повече, отколкото си представяте.

Комунизмът като идеология претендира, че ликвидира конфликтите, че ги премахва. Такава е била крайната му цел или поне така са твърдели Маркс и Ленин, чиито безвкусни статуи и хиляди пъти копирани портрети е трябвало задължително да украсяват площадите, офисите, училищата ... в цяла България, която се е предполагало, че е народна. Тъй като конфликтът е вътрешно присъщ на отношенията между хората, би било проява на слабоумие да се твърди, че може да се ликвидират конфликтността. Слабоумие, което само по себе си не е сериозен проблем, стига да не е на власт.

Но когато всячески се иска една слабоумна идея да се превърне в истина, единственият начин е това да бъде наложено със сила. С насилие. Където и да било в планетата, комунизмът е режим, който предполага насилие : не съществува и никога няма да съществува марксистки режим, които да не почива изначално на насилие. Като този режим разглежда насилието като легитимно оръжие за налагане своята истината.

Режим, който претендира, че притежава истината, истината за историята, е лъжлив.

Фактът, че същият лъже, налага хората да бъдат задължени да мълчат и да се забрани сближаването им : не може да има каквото и да било между държавата и жителите ѝ, които би било неправилно да се наричат граждани, тъй като те обратно са разглеждани от управляващите като поданици.

Режимът на Георги Димитров и Живков не е обикновена диктатура, а политическа система, която подчинява човека на разкритата и в действителност известна само на ръководителите истина, която може да се променя в зависимост от обстоятелствата, защото не почива върху нищо реално : понятията за класов враг, диктатура на пролетариата, безкласово общество, комунизъм ... нямат никакво значение в реалния свят. Те не са и средство за обяснение на действителността, а само заклинание, празни думи, в които може да бъде вложено съдържание по собствено усмотрение.

Така както Светата Троица, раят на Аллах или нирваната, те съществуват само за тези, които вярват в тях.

Режим, който се основава на такива идеологически постулати, е неизменно дестабилизиращ за всеки гражданин, тъй го задължава да живее в постоянна и същевременно променлива иреалност. Реалност, която не може да бъде разбрана, тъй като използваните думи служат единствено да осъждат или да оправдават. Този режим обуславя поведение на приспособяване на индивидите, което да им позволи да живеят в рамките на този режим.

Във вашата страна, както във всички останали страни, в които е властвал свирепо този режим, той се е наложил посредством първи период на крайно насилие, за да предизвика стрес : гражданинът не трябва да разбира какво се случва, трябва само да разбира, че всичко е възможно и той може да бъде упрекнат за всяка своя дейност, дума, мисъл дори от тези, които са си присвоили държавната власт. Всеки трябва да знае, че бухалката на държавата може да се стовари навсякъде, без да може да се предвиди причината за това.

Ето защо 9 септември е ужасна дата в историята на Европа, тъй като тя бележи момента, в който с помощта на съветския завоевател се установява режим, който за няколко месеца взема решение за обезкървяването на целия български елит, за убийството на хиляди

негови представители не защото са извършили престъпления, а просто за да се унищожи всякакъв критичен дух, дух на независимост и свобода.

Сигурно се питате защо от 5' ви говоря за този изчезнал режим, който не е просъществувал и половин век, което е нищо от гледна точка на мащаба на историческите времена.

Защото този режим е в основата на проблемите, с които се сблъсква днес България.

Този режим изчезна.

Това е точният глагол.

В един хубав ноемврийски ден на 1989 г., Живков пада от власт. След няколко седмици и редица протести, партията вече не е комунистическа, а социалистическа, след което, и член 2 на Конституцията изчезва, премахнат от същите тези, които няколко месеца по-рано твърдят, че комунизмът е истина на последна инстанция. Няма никакво значение, та те никога те са вярвали в комунизма. Вярвали са само в собствената си власт.

Защото това е един невероятен режим, който претендира, че е носител доброто и който всъщност предлага най-доброто на хора, които са надарени с най-лошите пороци : той изисква честност, сляпо подчинение, липса на критичен дух, саможертва ; но за сметка на това улеснява кариерата на тези, които са най-добри лъжци, безскрупулни, страхливи, нелоялни, хитри, неверни, крадци, доносници, безпринципни ... Ето как се стига до върха в комунистическа държава. Всички тези „качества“ трябва да бъдат възпитани, за да стане човек като Луканов, който пирува с луканка, когато българският народ не може да намери и бурканче кисело мляко в софийските магазини. Тези „ качества “ естествено са по-развити у бившите служители на държавна сигурност.

Разберете ме добре. Не твърдя, че всички членове на Държавна сигурност, още по-малко всички членове на комунистическата партия, са били съучастници в престъпленията на режима. Не твърдя също така, че всички те са били крадци в момента на падането на режима. Съвсем не. Но твърдя, че неразбирането на режима, неиздирването на извършителите на престъпленията на режима, липсата на поглед върху механизмите на потисничество, които е използвал този режим, всичко това е позволило на бившите служители на Държавна сигурност с най-малко скрупули да се отърват, а на някои от тях и да заемат завидни постове.

Тъй като преходът бе овладян от бившите от системата, не можеше да бъде възможно създаването на комисия за установяване на истината и отговорността за престъпленията на покойния режим. Защото да се признае, че режимът е извършил престъпления,

означава да се търсят отговорните за тези престъпления : един режим не съществува без служители, кадри, ръководители, които да налагат и да изпълняват дейности.

Няма ли престъпление, няма и престъпници, няма и отговорност, която да бъде търсена.

Затова трябваше да се забрави, отрече, да се мълчи, да се онемее по отношение на естеството на режима, и най-вече да не се търси.

Елитите, които дойдоха на власт след 10 ноември, бяха комунисти, така както Александър Зиновиев е останал сталинист през целия си живот в “Полетът на нашата младост”, тъй като е бил формиран или по-скоро деформиран от този режим.

Именно тази липса на разкаяние, наказание, но също така и дори най-вече на изследване, разбиране, изучаване на реалността на комунизма впримчва България в неблагоприятното ѝ. Която позволява на ръководителите на социалистическата партия да поставят цветя на паметника на най-отявления диктатор, който страната им е имала от освобождението насам, любезно усмихвайки се пред посланиците на Европейския съюз, малко изненадани от този скандален жест? Която позволява на избягали банкери и на други, които скоро могат да избягат, да направят състояние на гърба на данъкоплатците, на които оставят дългове от милиарди лева, и да не виждат никаква нередност в това. Която позволява на прокурори да изпращат празни преписки за тези от политиките, които са заловени на местопрестъплението, за да са сигурни, че няма да бъдат осъдени. Която позволява на политически партии да избират начело на службите за сигурност млад олигарх на 33 години, чието единствено качество за упражняването на тази професия, е че е верен на бивш член на държавна сигурност. Която позволява на лидер националист да възхвалява окупацията на Крим от Русия, тъй като историята която му е била преподавана, както и на цялото му поколение, е била подменена, за бъде внушено, че България е била освободена от съветските войски през 1944 г. и че България трябва да е васал на Съветския съюз.

Позволете ми да отворя скоба в тази връзка.

Не съществува вечна дружба между народите или държавите. Отношенията между държавите се основават на интересите, но не само ; те се основават на споделени ценности: вашата и моята страна бяха в два различни лагера преди 27 години, тъй като вашият, подчинен на съветското господство, бе ръководен от диктатори ; днес сме членове на един и същ алианс и на един и същ политически съюз, тъй като ние, французи и българи, сме граждани на свободни демокрации. Отношенията ви с Русия не трябва да се определят от историята – още по-малко от подменена и осакатена история - а от вашите интереси и ценности, в които вярвате. Днес няма място за признание по отношение на Русия, на която не дължите нито вашата свобода през 1878 г., нито вашето потисничество

през 1944 г. : но имате дълг към руските, финландските, полските, украинските, естонските войници ... загинали за вас ; така както аз имам дълг по отношение на американските войници, загинали за свободата на моята родина през 1917г. и през 1944 г.. Но това не е причина Франция да се чувства задължена винаги да бъде съгласна с решенията на Washington : през 2003г. ние не се поколебахме да кажем на американците, че допускат голяма грешка като окупираат Ирак.

Затварям скобата

И която в крайна сметка кара младите българи да напускат България.

Защо ?

Защото мълчанието за комунизма и невъзможността да се осъзнае същността му означава да се отрече онтологическата разлика между тоталитарен режим и либералната демокрация. А как да очакваме от елитите, които използват заучени по времето на комунизма думи, без да познават истинския им смисъл, да установят принципите на правовата държава ?

Да се мисли, че бидейки демократ човек може да отдава почит на комунизма, означава, че и комунизмът и демокрацията са напълно неразбрани. А това не е добро начало по пътя на демокрацията.

Не съм преставал да казвам на младите българи, с които се срещам – тоест с тези, които живеят в България - и много от които споделяха с мен колебанието си да заминат в чужбина, че ако емигрират, ще оставят страната си на Пеевски.

България не заслужава ли повече от това ?

Естествено България продължава да върви напред по пътя на Европа въпреки това.

В този смисъл не случайно престижни френски предприятия като Schneider, BNP Paribas, Société générale, Veolia, Montupet и много други са инвестирали и продължават да инвестират в България. И други ще последват примера им.

Тези предприятия са избрали България, защото вашата страна се ползва с качествена и добре обучена работна ръка – преди малко споменах отличното качество на университетското образование -, с привилегировано положение на външната граница на Европейския съюз с Турция, която ще бъде винаги важен партньор на нашия Съюз, с добри инфраструктури, които бързо се подобряват благодарение на европейската солидарност.

България разполага също така със сектор на цифровата икономика в пълен подем, който може би не е толкова известен дори и в България и е дело на млади динамични българи.

Бях впечатлен от прогресивността им, която по нищо не отстъпва на нашата : младото българско поколение, тези които ще поемат управлението след 10 години, доставят удоволствие – и също така будят завист ! Трябва да се знае, че безжичният интернет (wifi) например е по-широко разпространен и често безплатно в България отколкото в моята страна. Естествено София изпреварва останалите големи български градове, но в някои от тях цифровата икономика навлиза с бързи темпове. За мен бе изключително удоволствие да мога да дам моя все още скромнен принос за развитието на отношенията между френските и българските предприятия в този сектор. Със сигурност това е един от секторите на бъдещото ни сътрудничество.

Земеделието в България също възвръща добрата си форма : зърнени храни, масло от рози и лавандула, гъши дроб (това е може би само детайл за българина, но има голямо значение за французите !) са сектори с високи постижения и следователно обещаващи за бъдещето. Започнахме добро сътрудничество в областта на планинското земеделие, относно наименования за произход на качествените продукти, подновяване на популациите на овце и едър рогат добитък, например. То е в съвсем начална фаза, но има много работа и това е сектор на бъдещето също така и за българските села, чието опустяване е със сигурност едно от драматичните явления на последните двадесет и пет години.

Накратко, вярвам в бъдещето на България. Защото вярвам в бъдещите поколения.